

“Dit document is een script van onderwijs dat is bedoeld om via video te worden getoond. In de video worden relevante tekst, dia's, media en afbeeldingen getoond om de presentatie te vergemakkelijken. Daarom is het mogelijk dat deze tekst soms niet vlot leest of dat bepaalde teksten eigenaardig klinken. Daarnaast kunnen er grammaticale fouten voorkomen die niet acceptabel zouden zijn in literair werk. We moedigen u aan om het video-onderwijs te bekijken omdat het een aanvulling is op het schriftelijke onderwijs.”

De vierde en zevende dag Deel 1

Vanaf het allereerste begin is de mens op zoek geweest naar de absolute waarheid. Tijdens die zoektocht worden moeilijke vragen gesteld. Die vragen zouden moeten voortkomen uit een oprecht verlangen om alles te onderzoeken. In deze serie beginnen we met de uitdaging om het onderwijs en de beweringen uit het zogenoemde Nieuwe Testament van de Bijbel, in het Hebreeuws Briet Chadasja, te onderzoeken.

We hopen dat je ervan geniet om deze studie te bekijken en te onderzoeken:

Het komt regelmatig voor dat joodse commentaren erop wijzen dat Jezus, wij noemen hem vaak met Zijn Hebreeuwse naam Jesjoea, niet alle Messiaanse profetieën heeft vervuld.

De mensen die deze dingen zeggen worden anti-missionarissen genoemd.

Dergelijke groepen roepen veel vragen en discussie op, en stellen moeilijke en uitdagende vragen.

Bijvoorbeeld, moderne joodse rabbijnen verwerpen het idee dat een aantal profetieën nog vervuld moet worden en dat er wordt verwezen naar een "tweede komst" van de Messias.

Dat moderne standpunt is er niet zomaar.

Heb je je weleens afgevraagd hoe oude joodse rabbijnen Messiaanse profetieën interpreteerden en hoe dat zich verhoudt tot de moderne joodse uitleg?

Heb je je weleens gerealiseerd dat de Torah niet alleen onthult dat de Messias twee keer zou komen, maar ook dat we Hem beide keren moeten verwachten?

In deze studie behandelen we beide onderwerpen.

We gaan onderzoeken wat de oude rabbijnen onderwezen over de Messias, wat de moderne rabbijnen onderwijzen en geloven, en onderzoeken ook een aantal interessante inzichten die de Torah ons laat zien over de komst van de Messias.

Moderne joodse commentaren verwerpen het concept van twee Messiaanse komsten, maar bepaalde oude rabbijnse geschriften leerden wel twee Messiaanse komsten.

Vanwaar het verschil?

Wat veranderde er in datgene wat ooit werd onderwezen door rabbijnen waardoor het vandaag anders wordt onderwezen in joodse kringen?

Oude joodse rabbijnen merkten op dat Messiaanse profetieën een tweedeling leken te bevatten.

Sommige Messiaanse profetieën leken elkaar uit te sluiten, alsof niet beide profetieën over dezelfde Messias konden zijn.

Om deze spanning in Messiaanse profetie te verantwoorden, werd in oude joodse rabbijnse geschriften een naam gegeven aan elk van deze Messiasen, de een Messias ben Jozef, en de ander Messias ben David.

Over het algemeen worden alle Messiaanse profetieën die met het Koninkrijk te maken hebben aan Messias ben David toegewezen, en Messias ben Jozef is het onderwerp van profetieën over de lijdende knecht.

Natuurlijk zijn er meerdere doctrinaire verschillen in de manier waarop dingen worden uitgelegd, waardoor een aantal rabbijnen verschilt over details, maar een aantal gemeenschappelijke noemers zijn dat er twee Messiasen zijn, gescheiden door tijd.

We willen niet beweren dat rabbijnen niet van mening verschilden over een aantal van deze zaken, of dat een bepaalde rabbi alle Messiaanse profetieën op voorhand correct heeft geïnterpreteerd.

Maar het is interessant dat de Joodse geleerden al hadden nagedacht over de schijnbaar tegengestelde Messiaanse voorspellingen waarvoor twee Messiasen op twee verschillende tijden nodig zijn.

Wij van 119 Ministries willen benadrukken dat wij geloven dat Jesjoea, in het reguliere christendom bekend als Jezus, in de eerste eeuw voldeed aan het profiel van Messias Ben Jozef, en wij geloven dat hij zal terugkomen als Messias ben David.

Wij geloven dit, omdat we geloven dat de Tenach, het Oude Testament, overtuigend tot in detail, door Messiaanse profetie, specifieke gebeurtenissen heeft voorzien die hebben geleid tot de verhalen die in het Nieuwe Testament, de Brit Chadasje, zijn beschreven.

Dat betekent dat op basis van de oudtestamentische profetieën, de Tenach, het noodzakelijk was dat het nieuwe Testament, of Brit Chadasje gebeurde op de manier en het tijdstip waarop het gebeurde.

De meeste joodse bezwaren tegen Jesjoea als Messias zijn gebaseerd op het misverstand dat door het merendeel van de christenen in stand wordt gehouden, dat Jesjoea of Jezus Gods Wet heeft veranderd.

De meeste joden weten dat de Messias de Wet van God niet kon veranderen, omdat daarmee bijna elke Messiaanse profetie zou worden geschaad, en het in strijd is met de definitie van een ware profeet, zoals beschreven in Deuteronomium 13 en 18.

Met andere woorden, het algemene beeld dat het reguliere christendom aan joden schetst van de Messias, betreft een man die een jood dwingt om Hem als een valse profeet te beschouwen, omdat het merendeel van het christendom gelooft in een Messias die de Wet van God veranderde.

119 Ministries gelooft dat de Wet van God, of de Torah, nog steeds van toepassing is.

Wij presenteren Jesjoea de Messias als iemand die de Wet van God volledig intact liet, waardoor Jesjoea volledig verenigbaar is met Deuteronomium 13.

Dus hoewel we dit onderwerp hebben getoetst en tot deze conclusies kwamen, is het niet onze bedoeling om onze conclusies op jou te projecteren.

Wij willen slechts laten zien dat Joodse rabbijnen Messiaanse profetie al op zodanige wijze hebben geïnterpreteerd dat ze het Brit Chadasha, de nieuwtestamentische geschriften, bevestigen.

We zien ook dat veel moderne joodse rabbi's Messiaanse profetieën niet op dezelfde manier interpreteren als ooit werd gedaan. Dat komt doordat het merendeel van de moderne joodse leer is gebaseerd op de interpretatie van een bepaalde rabbi die zijn uiterste best heeft gedaan om dergelijke conclusies te vermijden.

Er zijn nog vele andere redenen waarom de hoofdstroom van het jodendom het moeilijk vindt om Jesjoea te erkennen als de Messias die in de Tenach wordt beschreven.

Wij richten ons in deze studie op de vraag waarom de Messias twee keer moest komen.

Momenteel ziet het reguliere judaïsme niet in dat er een Messias is die twee keer komt.

Maar het is interessant om te zien dat het oude Judaïsme de Messiaanse komsten tot op zekere hoogte wel zag, zoals we al noemden, en wel als Messias ben Jozef en Messias ben David.

We gaan eerst Messias ben Jozef onderzoeken:

In het twaalfde hoofdstuk van de profeet Zacharia staat,

Zacharia 12:10

Maar over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem zal Ik de Geest van de genade en van de gebeden uitstorten. Zij zullen Mij aanschouwen, Die zij doorstoken hebben. Zij zullen over Hem rouw bedrijven, als *met* de rouwklacht over een enig *kind*; en zij zullen over Hem bitter klagen, zoals men bitter klaagt over een eerstgeborene.

Hierop reageren de rabbijnen als volgt (Babylonische Talmoed Soeka 52a/ Yalkut Shimoni),

"Dit is Messias ben Jozef, die gedood moet worden." - *Babylonische Talmoed, Soeka 52a*

In Zacharia lezen we dat JHWH de Geest van genade en gebeden zou uitstorten, en dat Hij doorstoken zou worden.

Als je bekend bent met het Nieuwe Testament, dan zijn de parallellen met Zacharia 12 absoluut opvallend.

Johannes 19:33-37

Maar toen zij bij Jezus kwamen en zagen dat Hij al gestorven was, braken zij Zijn benen niet. Maar een van de soldaten stak met een speer in Zijn zij en meteen kwam er bloed en water uit. En die het gezien heeft, die getuigt ervan, en zijn getuigenis is waar, en hij weet dat hij de waarheid spreekt, opdat ook u gelooft. Want deze dingen zijn geschied, opdat het Schriftwoord vervuld wordt: Geen been van Hem zal gebroken worden. En verder zegt een ander Schriftwoord: Zij zullen zien op Hem Die zij doorstoken hebben.

Hier citeert Johannes wat we zojuist hebben gelezen in Zacharia 12.

Zacharia 12:10

Zij zullen Mij aanschouwen, Die zij doorstoken hebben

Maar hij citeert ook Psalm 34:20

Psalm 34:20

Hij bewaart al zijn beenderen, niet één daarvan wordt gebroken.

In dit geval zijn er joodse rabbijnen die uitleggen dat Zacharia 12 verwijst naar de Messias, en dat het Brit Chadasja, in het evangelie van Johannes bevestigt dat het inderdaad zo is gegaan.

Eén van de meest besproken hoofdstukken in de Tenach over Messias ben Jozef is Jesaja 53.

De discussie gaat erover of Jesaja 53 slechts over Israël gaat, of ook over de Messias.

Anti-missionarissen en moderne rabbijnen zullen bij hoog en bij laag beweren dat Jesaja 53 alleen gaat over Israël en niets te maken heeft met de Messias.

De meeste moderne rabbijnen zullen zelfs hartstochtelijk verkondigen dat Jesaja 53 niet kan gaan over de Messias, maar alleen gaat over Israël.

De Talmoed, in feite een verzameling van joods commentaar op de Tenach (Oude Testament), onthult een aantal inzichten dat niet helemaal verenigbaar is met modernere uitleggingen van Jesaja 53.

De Talmoed legt met betrekking tot Jesaja 53 het volgende uit:

"De **Messias** --- wat is zijn naam? Die van het huis van Rabbi Juda de heilige zeggen, de zieke, omdat er staat, '**Waarlijk, Hij heeft onze ziekten gedragen.**'"-Sanhedrin 98b

Er staat ook:

"Maar hij werd verwond... Wat betekent dat omdat **de Messias onze ongerechtigheden draagt** waardoor Hij werd verbrijzeld, **iemand die niet wil toegeven dat de Messias zal lijden om onze ongerechtigheden, het lijden zelf zal moeten ondergaan**"-Rabbi Elia de Vidas

Hier zijn dus joodse rabbijnen, die in tegenstelling tot de moderne joodse leer, getuigen dat Jesaja 53 over de Messias gaat.

Maar, voordat we echt diep graven in Jesaja 53, vragen we ons misschien af waarom dit zo belangrijk of zelfs noodzakelijk is.

De realiteit is dat bepaalde mensen die hun Hebreeuwse wortels herontdekken, en daardoor tot de ontdekking komen dat het christendom honderden jaren fout heeft gezeten, nu een misplaatst vertrouwen stellen in rabbijnen en het Jodendom.

De trieste realiteit is dat beide kanten veel fouten hebben. Net als het reguliere christendom ten onrechte vastklampt aan tradities die de Wet van God afschaffen, stelt het reguliere jodendom veel vertrouwen in rabbijnen die de context veranderen en afstand nemen van Messiaanse teksten.

Dit betekent dat we heel voorzichtig moeten zijn, en alles moeten onderzoeken.

Er is een put aan beide kanten van het smalle pad.

Ongeacht welke tradities en bagage we meenemen, we moeten ervoor waken dat we niet te snel in de put springen die aan de andere kant van het smalle pad ligt.

Eén van de makkelijkste manieren om dit punt te illustreren is Jesaja 53.

Net als het hedendaagse christendom "voorvaderlijke tradities" heeft, zo ook het "hedendaagse jodendom."

De rabbijn die veel vorm en richting heeft gegeven aan de moderne doctrine van het judaïsme is Rashi.

Veel joodse rabbijnen leggen uit dat Rashi, rond het eind van de 11e eeuw, met opzet de context van Jesaja 53 veranderde, zodat het over Israël in plaats van over de Messias gaat.

Niet wij beweren dat over Rashi, maar andere joodse commentatoren, die we bij langs gaan.

Rashi volhardde in deze leerstellige verschuiving ondanks het feit dat andere grote rabbijnen zoals Maimonides en Crispin erkenden dat het centrale thema van Jesaja 53 profetisch messiaans is.

Het wordt algemeen aangenomen dat Rashi deze verandering heeft doorgevoerd vanwege zijn sterke antichristelijke mentaliteit, waar hij openlijk voor uitkwam.

Hij heeft niet eens geprobeerd om te verbergen dat hij met zijn commentaar afstand nam van honderden jaren joods-Messiaanse interpretatie, omdat hij zich in zijn leer wilde distantiëren van belijdende Christenen.

Ter verdediging van hem als jood, willen we opmerken dat zijn antichristelijke mentaliteit goed te begrijpen is gezien het gewelddadige antisemitisme dat zich honderden jaren vorderde in veronderstelde christelijke kampen.

Christenen leefden zeker niet vanuit de veronderstelling dat de Bijbel waarheid was, en ze verkondigden geen Messias die consistent was met de vereisten uit het Oude Testament...

Daarmee bedoelen we dat het christendom beleed dat de Wet van God, de Torah was gewijzigd, en niet meer van toepassing.

Vanwege deze fout, en omdat christenen niet leefden volgens de Wet van God, hebben joden zich sterk gedistantieerd van de onjuiste voorstelling van Jesjoea onze Messias.

Ze liepen ervoor weg en terecht.

Maar helaas hebben veel joden, omdat christenen de brieven van Paulus verkeerd begrepen, vanaf de derde eeuw niet gerealiseerd dat de vervulling van de Messiaanse profetie zich voltrok in de eerste eeuw.

En niet alleen wandelden christenen niet in overeenstemming met het Woord van God in aanwezigheid van de joden, ze vervormden Jesjoea's overtuigingen en leer zodanig dat de joden dergelijke doctrine niet konden aanvaarden.

Als je verward bent of opheldering wilt over wat we zojuist hebben gezegd, zet deze studie dan op pauze en bekijk onze studie "[De Deuteronomium 13 Test](http://www.119ministries.nl)" op www.119ministries.nl

We moeten eerlijk zijn, Rashi had alle recht om tegen het christendom te zijn.

En omdat het christendom Jesaja 53 gebruikte om het Nieuwe Testament te rechtvaardigen, veranderde Rashi de context van Jesaja 53.

Begrijp ons niet verkeerd, wij geloven dat de Nieuwtestamentische geschriften geldig en waar zijn.

We houden van onze christelijke broeders en zusters.

We houden van onze joodse broeders en zusters.

Wij geloven echter dat reguliere joodse doctrines en menselijke tradities die niet in overeenstemming zijn met de Tenach moeten wijken om de vervulling van Messiaanse profetie die in de eerste eeuw plaatsvond te ontdekken.

Wij geloven daarnaast dat het reguliere Christendom de Hebreeuwse aspecten van de Messias moet erkennen, en zich moet realiseren dat de Tenach, het Oude Testament, profetie bevat die veronderstelt dat de Wet van God niet kon en zou veranderen in het Nieuwe Verbond.

Beide kampen moeten dingen aanpakken.

Wij geloven dat er in honderden jaren christendom een aantal ernstige fouten is gemaakt in de leer met betrekking tot de Wet van God.

En vanwege die fouten, werden joden gedwongen om Jesjoea, of Jezus, als hun Messias te verwerpen.

Veel van deze fouten zijn te wijten aan een verkeerde uitleg van de brieven van Paulus.

Wil je daar meer over weten, bekijk dan onze studie-serie "[De Paulinische Paradox.](#)"

Laten we het hoofdstuk in kwestie gaan lezen, te beginnen bij Jesaja 52:13, waarna we de discussie in meer detail zullen bespreken in relatie tot Rashi.

We zullen dit gedeelte in Jesaja lezen en voor onszelf proberen vast te stellen of de context over Israël gaat of over de Messias.

Daarna gaan we dieper in op wat de oude rabbijnen geloofden, versus wat rabbi Rashi onderwees en geloofde, en hoe dit vorm kreeg in de huidige moderne joodse leer.

We realiseren ons dat het niet eenvoudig is om groepen mensen met schijnbaar dezelfde overtuigingen in een hokje te plaatsen.

Wij begrijpen heel goed dat er joden zijn die hun Messias Jesjoea kennen. We beseffen dat er Orthodoxe joden zijn, we weten dat er Karaïtische joden zijn, en alles wat daar tussen zit.

We willen niemand beledigen, maar deze verschillen erkennen en respecteren.

Omwille van de eenvoud van deze studie gebruiken we de term joden om te verwijzen naar orthodoxe joden.

Dat gezegd hebbende gaan we verder.

Het is verdrietig en veelzeggend dat joden over het algemeen Jesaja 53 niet opnemen in de Haftarot.

De Haftara is een vastgestelde lijst met Profetenlezingen die jaarlijks wordt gelezen.

Dit leesschema is een traditie die in de verstrooiing is ontstaan, toen ze in landen woonden waar de Torah verboden was, maar de Profeten wel gelezen mochten worden.

Net zoals er oppervlakkige christenen zijn, die alleen naar de kerk gaan met Kerstmis en Pasen, of misschien elke zondag, om alleen te horen wat er gelezen of gepreekt wordt, zo zijn er ook oppervlakkige joden die slechts luisteren naar wat de rabbijnen leren en nooit zelf studie doen.

Omdat Jesaja 53 meestal wordt overgeslagen in deze jaarlijkse lezingen in de synagoge, hebben veel joden dit hoofdstuk zelfs nooit gelezen.

Het is heel goed mogelijk dat als je ooit in discussie komt met een belijdend jood, hij Jesaja 53 nooit heeft gelezen.

Maar, er zijn er ook die het wel hebben gelezen en een erg niet-messiaanse visie hebben op dit hoofdstuk.

Het gaat erom wat jij zou doen als een anti-missionaris bij je komt en zegt dat Jesaja 53 alleen over Israël, en niet over de Messias gaat ... dat het messiaanse thema van Jesaja 53 door christenen is bedacht.

Wat zou je antwoorden?

Is het slechts een verzinsel van christenen?

Om die vraag te beantwoorden, gaan we natuurlijk beginnen met het lezen van Jesaja 53.

Zoals we al eerder aangaven, worden in de joodse lezingen Jesaja 52 en 53 overgeslagen.

In de lezingen van Deuteronomium gaan de Haftara-gedeeltes van Jesaja 51:12-52:12 naar Jesaja 54:1, waarbij Jesaja 52:13 tot Jesaja 53 wordt overgeslagen.

Herbert Lowe, een Rabbijnse Professor van de Cambridge Universiteit, schreef:

"Citaten van het beroemde 53e hoofdstuk van Jesaja zijn zeldzaam in de rabbijnse literatuur. Vanwege de Christologische interpretatie van het hoofdstuk door christenen, is het weggelaten uit de reeks profetische lessen (Haftara) bij de Deuteronomium Sabbatten. De omissie is opzettelijk en opvallend."- Schwarz," Beste Rabbi,"(blz. 16)

Inderdaad opvallend... maar het is ook van invloed op de joodse leer in de synagogen.

Het leesschema van Torah en Haftara wordt door joden in synagogen over de hele wereld gebruikt, dus de leerstellige impact van deze opzettelijke omissie is inderdaad heel belangrijk.

Ze vermijden en verwaarlozen opzettelijk het gedeelte wat wij nu gaan lezen.

We gaan zien of Jesaja 53 alleen gaat over Israël of over de relatie van de Messias met Israël.

We gaan zien wat zij missen.

We gaan beginnen.

Jesaja 52:13

Zie, Mijn Knecht zal verstandig handelen, Hij zal verhoogd worden en verheven, ja, zeer hoog verheven worden.

We geven eerlijk toe dat de voorafgaande verzen uit Jesaja 52 inderdaad over Israël gaan, en in feite gaan alle voorgaande hoofdstukken over Israël ... en hier, in het midden van Jesaja 52, wordt gesproken over "Mijn Knecht. "

In de Tenach, het Oude Testament, wordt Israël inderdaad aangeduid als Jahweh's knecht, maar dit kan ook een verwijzing zijn naar de Messias.

We moeten meer context verzamelen.

Jesaja 52:14-15

Zoals velen zich over U ontzet hebben – zo geschonden was Zijn gezicht, meer dan van iemand anders, en Zijn gestalte, meer dan van andere mensenkinderen – zó zal Hij vele heidenvolken besprenkelen, koningen zullen vanwege Hem sprakeloos staan. Want zij aan wie het niet verteld was, zullen het zien, en zij die het niet gehoord hebben, zullen het begrijpen.

Jesaja 53:1

Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wie is de arm van de HEERE geopenbaard?

Vraag:

Waar in de Tenach wordt Israël de rechterarm van Jahweh genoemd?

Als Jesaja 53 inderdaad over Israël gaat, moeten we dan niet in de Schrift kunnen vinden dat Israël wordt aangeduid als de arm van Jahweh?

We gaan verder:

Jesaja 53:2

Want Hij is als een loot opgeschoten voor Zijn aangezicht, als een wortel uit dorre aarde. Gestalte of glorie had **Hij** niet; als **wij** Hem aanzagen, was er geen gedaante dat **wij** Hem begeerd zouden hebben.

Vraag:

Als Jesaja 53 alleen over Israël gaat, waardoor Israël dus de "hij" is ... wie is hier dan de 'wij'?

Hoe kan Israël zowel "hij" als "wij" zijn in dezelfde context?

De "overtuiging dat Jesaja 53 alleen Israël is" wordt hier wel heel wankel weergegeven.

We gaan verder:

Jesaja 53:3

Hij was veracht, de onwaardigste onder de mensen, een Man van smarten, bekend met ziekte, en als iemand voor wie men het gezicht verbergt; **Hij** was veracht en **wij** hebben Hem niet geacht.

Ook hier is er verschil tussen "hij" en "wij" ... "wij" gaat om Israël, zodat "Hij" niet Israël kan zijn. 'Hij', de "arm van Jahweh" moet iemand anders zijn.

Jesaja 53:4

Voorwaar, **onze** ziekten heeft **Hij** op Zich genomen, **ons** leed heeft Hij gedragen. **Wij** hielden **Hem** echter voor een geplagde, door God geslagen en verdrukt.

Nogmaals, er is een verschil tussen "wij" als Israël, en "hem" als iemand anders.

Jesaja 53:5

Maar **Hij** is om **onze** overtredingen verwond, om **onze** ongerechtigheden verbrijzeld. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op **Hem**, en door Zijn striemen is er voor ons genezing gekomen.

Dus de "onze" moet over Israël gaan, waardoor we ons moeten afvragen: wie is de "Hij?"

In tegenstelling tot Rashi geloven andere joodse Rabbijnen dat dit over de Messias gaat:

Zoals we eerder hebben gelezen:

Wanneer Zacharia 12 wordt aangehaald, over Hij die is doorboord, zoals ook in Jesaja 53 staat, wordt in joodse commentaren naar Hem verwezen als de Messias, die moet worden gedood:

“Dit is Messias ben Jozef, die moet worden gedood.” - (Babylonische Talmoed Soeka 52a/ Yalkut Shimoni)

Het is duidelijk dat niemand gelooft dat Israël werd doorboord en gedood voor haar eigen overtredingen.

Is Israël dood?

Is Israël gestorven en nergens te vinden?

Natuurlijk niet!

Dan moet Hij die wordt doorboord en gedood iemand anders zijn dan Israël.

Bovendien wordt die persoon gedood voor overtredingen van Israël.

Hebreeën 9:15

En daarom is Hij de Middelaar van het nieuwe verbond (*zie Jeremia 31:31-33*), opdat, nu de dood heeft plaatsgevonden tot verzoening van de overtredingen die er onder het eerste verbond waren, de geroepen de belofte van de eeuwige erfenis ontvangen.

Verzon de schrijver van Hebreeën dit allemaal toen hij de gebeurtenissen in de eerste eeuw zag, of refereerde hij aan Jesaja 53?

We gaan verder met Jesaja 53:

Jesaja 53:5-6

En door *Zijn* striemen is er voor *ons* genezing gekomen. *Wij* dwaalden allen als schapen, *wij* keerden ons ieder naar zijn eigen weg.

Dus Israël is genezen door andermans wonden ...

Jesaja 53:6

Maar de HEERE heeft de ongerechtigheid van *ons* allen op *Hem* doen neerkomen.

Nogmaals, Israëls ongerechtigheid is op iemand anders gelegd

Jesaja 53:7

Toen betaling geëist werd, werd *Hij* verdrukt, maar *Hij* deed Zijn mond niet open. *Als een lam werd Hij ter slachting geleid*; als een schaap dat stom is voor zijn scheerders, zo deed *Hij Zijn* mond niet open.

De “Hij” die iemand anders is dan Israël, wordt aangeduid als een lam ...

Johannes 1:36

En toen hij Jezus (Jesjoea) zag lopen, zei hij: Zie, het Lam van God!

Jesaja 53:8

Hij is uit de angst en uit het gericht weggenomen, en wie zal Zijn leeftijd uitspreken? Want Hij is afgesneden uit het land van de levenden.

Dus als Israël de “hij” is, wanneer is Israël dan gestorven en afgesneden uit het land van de levenden?

Zijn er geen Israëlieten meer vandaag de dag?

Zijn ze allemaal gedood?

Zijn ze niet meer onder ons?

Nogmaals, de "Hij" moet iemand anders zijn die werd gedood.

Jesaja 53:8-9

Om de overtreding van mijn volk is de plaag op Hem geweest. Men heeft Zijn graf bij de goddelozen gesteld, en Hij is bij de rijke in Zijn dood geweest

Vraag:

Als "mijn volk" Israël betreft, hoe kan Israël dan worden getroffen voor de overtreding van Israël?

We gaan verder...

Jesaja 53:9

...omdat Hij geen onrecht gedaan heeft en geen bedrog in Zijn mond geweest is.

“Hij” deed geen onrecht en er was geen bedrog in zijn mond?

Hoe kan de “Hij” Israël zijn in het licht van Jeremia?

Wanneer is Israël ooit onschuldig geweest?

Is Israël onschuldig?

Jeremia 3:8

Maar Ik zag, toen Ik vanwege alles waarin het afvallige Israël overspel had gepleegd, haar weggestuurd had en haar een echtscheidingsbrief gegeven had, dat Juda, haar trouweloze zuster, niet bevreesd werd. Zij ging zelf ook hoererij bedrijven.

Dit is een *heel* belangrijke vraag

Hoe kan Israël onschuldig zijn en daarnaast in staat zijn om voor een niet onschuldig Israël te sterven?

Hoe kan Israël tegelijk onschuldig en niet onschuldig zijn?

We gaan verder met ons onderzoek van Jesaja 53

Jesaja 53:10

Maar het *behaagde* de HEERE Hem te *verbrijzelen*

We lezen dat de "hij" is mishandeld, verbrijzeld en gedood voor de overtredingen van Israël ... en hier, lezen we dat het Jahweh behaagde... dat deze onschuldige man wordt opgeofferd vanwege Israëls overtredingen, en dat hij letterlijk wordt verbrijzeld.

We gaan verder:

Jesaja 53:10-11

Hij heeft Hem ziek gemaakt. Als Zijn ziel **Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben**, zal Hij nageslacht zien, Hij zal de dagen verlengen; het welbehagen van de HEERE zal door Zijn hand voorspoedig zijn. Om de moeitevolle inspanning van Zijn ziel zal Hij het zien, Hij zal verzadigd worden. Door de kennis van Hem zal de Rechtvaardige, Mijn Knecht, velen rechtvaardig maken, want Hij zal hun ongerechtigheden dragen.

Dus, deze man, maakt velen rechtvaardig door hun ongerechtigheden te dragen door de moeitevolle inspanning van zijn ziel, als zijn ziel een offer wordt voor de schuld van Israël.

Nogmaals, hoe kan Israël sterven voor Israël?

Hoe kan een bezoedeld Israël een schuldoffer zijn voor een bezoedeld Israël?

Dat is toch niet logisch?

In algemene moderne joodse commentaren wordt geleerd dat niemand een schuldoffer kan worden voor iemand anders, door hun ongerechtigheden te dragen en te worden verbrijzeld of gedood.

Toch, staat het hier ... in de Tenach.

Helaas wordt dit hoofdstuk overgeslagen in de jaarlijkse lezingen, en effectief verstopt voor de massa.

Je hoeft niet uit te leggen wat de meesten niet zien ... klinkt de theorie.

Verder:

Jesaja 53:12

Daarom zal Ik Hem veel toedelen, en machtigen zal Hij verdelen als buit, omdat Hij Zijn ziel heeft uitgestort in de dood, onder de overtreders is geteld, omdat Hij de zonden van velen gedragen heeft en voor de overtreders gebeden heeft.

Zonder twijfel, kan worden bevestigd dat Jesaja 53 een Messiaanse profetie is.

Jesaja 53 kan niet alleen over Israël gaan.

Zoals we al eerder aangaven gelooft het algemene moderne jodendom niet dat Jesaja 53 een Messiaanse profetie is, vanwege de leer van Rabbi Rashi.

Dit is geen groot geheim, maar iets dat al bekend is:

“de weegschaal van het joodse gezag helt over in het voordeel van de Messiaanse interpretatie van dit hoofdstuk... dat deze profetie tot voor kort bijna universeel door de joden is gezien als een verwijzing naar de Messias blijkt uit Targum Jonathan, waarin de Messias bij naam wordt geïntroduceerd (in hfdst. LIL 13;) uit de Talmoed (Sanhedrin 98b vol) en uit de Zohar ... In feite werd, voordat Rabbi Rashi (Rabbi Solomon Izaäk (1040-1105) – die wordt gezien als de grondlegger van de moderne school van joodse interpretatie- dit hoofdstuk van toepassing achtte op het Joodse volk, **de Messiaanse interpretatie van dit hoofdstuk bijna universeel onderwezen door de joden** - Baron, *Lichtstralen van de Glorie van de Messias* (pp 225-229.)

Hier staat dat Rashi de belangrijkste oorzaak is van het geloof dat Jesaja 53 geen Messiaanse uitleg is. Zelfs het Sanhedrin wordt geciteerd!

Is dat waar?

Zijn er andere rabbijnen die wel van mening zijn dat Jesaja 53 een Messiaanse profetie is?

Wordt het gedeelte dat we zojuist hebben gelezen in Jesaja daarom vermeden in de jaarlijkse joodse lezingen?

Laten we andere rabbijnse commentaren op Jesaja 53 gaan lezen.

Uit de Targum...

"Ziet, Mijn Knecht de Messias zal voorspoedig zijn." - Targum Jonathan (Aramees commentaar op de profeten, op Jesaja 53)

Het Targum commentaar op Jesaja 53 vermeldt dat de knecht de Messias is, maar het woord messias staat nergens in Jesaja 52 of 53, waaruit duidelijk blijkt dat Jesaja 53 wordt gezien als uitgangspunt voor de rol van de Messias.

Een ander commentaar...

“We weten dat messiaanse preken gebaseerd op de **levensloop van Jozef** (zijn rol van redder voorafgegaan door lijden), met Jesaja 53 als profeten lezing, **werden verkondigd in bepaalde oude synagogen die de driejaarlijkse cyclus gebruikten...** ” - Rav Asher Soloff, "Het 53e hoofdstuk van Jesaja volgens de joodse commentatoren, uit de zestiende eeuw "(Ph.D. Thesis, Drew University, 1967, blz. 146.)

Hier wordt vastgesteld dat Jesaja 53 niet alleen Messiaans is, maar ook gerelateerd is aan het verhaal van Jozef en zijn lijden, vandaar het concept Messias ben Jozef.

Dit betekent dat de Messias, als Masjiach ben Jozef, of Messias zoon van Jozef, gewoon betekent dat Jozef een type is van de Messias.

En het is nog mooier dat dit inzicht lang geleden werd gepredikt in oude synagogen!

De Talmoed ...

"De rabbijnen zeiden: Zijn naam is "de geplaagde geleerde" zoals is geschreven, Zeker, hij heeft onze ziekten op zich genomen, en ons leed gedragen maar we hielden hem voor een geplaagde, door God geslagen en verdrukt (Jes. 53: 4) " - Babylonische Talmoed, Sanhedrin 98b Soncino Talmoed editie.

Als Jesaja 53 alleen over Israël gaat, waarom zijn er dan zoveel rabbijnen die zeggen dat het niet alleen over Israël gaat, maar ook over de Messias?

Goede vraag...

Waarom worden joodse commentaren gebruikt als bewijs voor de nieuwtestamentische geschriften?

Het volgende citaat legt uit dat Ruth een verborgen parallel naar de Messias bevat en brengt het zelfs in verband met Jesaja 53:

"De vijfde interpretatie (van Ruth 2:15) bevat een verwijzing naar de Messias. Kom hierheen nader tot het Koninkrijk. En eet van het **BROOD**, verwijst naar het brood van het koningschap, **EN DOOP HET STUKJE IN DE ZURE WIJN**, verwijst naar zijn lijden, want er staat geschreven, Hij werd verwond vanwege onze overtredingen (Jes. 53) "Ruth Rabba 5: 6 -Soncino Midrasj Rabba (vol 8, p. 64)

Laten we dit vers lezen in Ruth

Ruth 2:14

Toen het etenstijd was, zei Boaz tegen haar: Kom er hier bij en eet van het brood en doop uw stukje brood in de zure wijn. Zo zat zij neer naast de maaiers, en hij reikte haar geroosterd koren aan. En zij at en werd verzadigd en hield nog over.

Deze interpretatie van Ruth, waarin de Messias het brood is, komt overeen met het getuigenis van het Brit Chadasja.

Johannes 6:41

De Joden dan morden over Hem, omdat Hij gezegd had: Ik ben het brood dat uit de hemel neergedaald is.

Johannes 6:48

Ik ben het Brood des levens

Mattheüs 26:26

En terwijl zij aten, nam Jezus (Jesjoea) het brood en toen Hij het gezegend had, brak Hij het en gaf het aan de discipelen en Hij zei: Neem, eet, dit is Mijn lichaam.

Nogmaals, waarom geven de rabbijnen de uitleg dat Jesaja 53 over de Messias gaat, als het alleen maar over Israël gaat?

Het volgende citaat is van een Karaïtische jood.

Er zijn verschillende 'denominaties' binnen het jodendom.

Een Karaïtische jood is letterlijk iemand die de pure schrift leest.

Ze doen hun uiterste best om de Schrift zo uit te leggen als dat het er staat.

Ze proberen geen diepere betekenis van de Schrift te vinden.

Ze doen hun uiterste best om zich alleen te richten op de eenvoudige betekenis van de tekst.

Dit citaat stamt uit de 10e eeuw, ruim voordat Rabbi Rashi het idee verspreidde dat Jesaja 53 alleen over Israël gaat en niet over de Messias.

"Zoals ik het zie, ben ik geneigd met Benjamin van Nehawend mee te gaan, en het te zien als een verwijzing naar de Messias..."

(Dit is natuurlijk een verwijzing naar Jesaja 53, en het valt op dat hij zich aansluit bij een andere oude rabbijn.)

... En het begint met een beschrijving van zijn toestand in ballingschap, vanaf zijn geboorte tot zijn toetreding tot de troon, want de profeet zegt eerst dat hij op een zeer hoge plaats zal zetelen.

(Dit staat in Jesaja 52:13-15)

...en vervolgens gaat hij in op alles dat met hem zal gebeuren tijdens zijn gevangenschap. Daarmee wil hij ons twee dingen laten zien: In de eerste plaats, dat de Messias zijn hoogste positie pas zal bereiken na lange en zware beproevingen;

(Dus eerst als lijdende knecht, en daarna als koning ... het is een tweeledig proces.)

... en ten tweede, dat deze beproevingen hem als een soort teken ten deel zullen vallen, zodat hij, op het moment dat hij onder het juk van ellende zit, puur en zuiver blijft in zijn daden, omdat hij weet dat hij de gewenste is ..." (The Karate Yefet Ben Ali) - S. R. Driver en A. Neubauer, redacteurs, Het 53e hoofdstuk van Jesaja volgens joodse vertalers (2 delen; New York: Ktav, 1969, pp. 19-20.) (De vertalingen die hier zijn gebruikt, zijn afkomstig uit volume 2. De oorspronkelijke teksten komen uit volume 1. Cf. Soloff, pp. 107-09).

Hier is nog een verklaring van dezelfde Karaïtische rabbijn:

"Door de woorden "zeker heeft Hij onze ziekten gedragen" bedoelen ze dat de pijn en ziekte die op hem kwam, waren verdiend door hen ("*hen*" duidt in deze verklaring op Israël), maar dat hij ze in hun plaats droeg... Het is denk ik goed om hier een kleine pauze te nemen, om uit te leggen waarom God toestond dat deze ziekten op de Messias kwamen ten behoeve van Israël... De natie verdiende een grotere straf van God dan die feitelijk op hen kwam, maar waarvan ze het gewicht niet konden dragen... God wijst zijn dienaar aan om hun zonden te dragen, en door dit te doen verlicht Hij hun straf, zodat Israël niet volledig zal worden uitgeroeid." (The Karate Yefet Ben Ali) - Driver en Neubauer, p 23 ff.; Soloff pp. 108-109.

Hiermee wordt natuurlijk uitgelegd waarom Israël voor Jesaja 52 de knecht wordt genoemd, maar vanaf halverwege Jesaja 52 de rol van belangrijkste knecht wordt toegeschreven aan een Messiaanse figuur, om Israël te helpen in het verwezenlijken van hun missie, de Torah naar de volken brengen.

Dus waarom leren letterlijke, Karaïtische rabbijnen dat Jesaja 53 over de Messias gaat als het alleen over Israël hoort te gaan?

Het volgende rabbijnse citaat is zeer interessant. Het verklaart direct dat Messias ben Jozef zal worden gedood, en dat daarna Messias ben David zal komen ... ook met verwijzing naar Jesaja 53.

"En Armilaus zal toetreden tot de strijd met de Messias, de zoon van Efraïm, in de oostelijke poort...; en Messias, de zoon van Efraïm (*Dit is een verwijzing naar Messias ben Jozef*), zal daar sterven, en Israël zal hem bewenen. En daarna zal de Heilige de Messias aan hen openbaren, de zoon van David, van wie Israël de dood door steniging verlangt omdat ze zeggen: U spreekt leugens; de Messias is al gedood, en er zal geen andere Messias (na hem) opstaan: en zo zullen zij

hem verachten, zoals is geschreven: "veracht en verlaten van mensen;" maar hij zal zich omkeren en zich voor hen verbergen, naar de woorden: "Als één die zijn gezicht voor ons verbergt." (Mysteries van R. Shim'on ben Yohai, midrasj, datum onzeker) --Driver en Neubauer, p. 32, daarbij verwijzend naar de editie van Jellinek, Beth-ha Midrasj (1855), deel III. p. 80.

Nogmaals, waarom leggen deze rabbijnen Jesaja 53 uit met de Messias als het slechts over Israël gaat?

"En laat zijn koninkrijk [Israël] verhoogd worden," **in de dagen van de Messias**, van wie gezegd wordt, "Ziet, Mijn Knecht zal voorspoed hebben, hij zal zeer hoog en verheven zijn." (Lekach Tov (11e c midrasj.) - Driver en Neubauer, p. 36. (*Praten over de Messias in Jesaja 52: 13-15*))

Nogmaals, waarom leggen de rabbijnen Jesaja 53 uit met de Messias als het slechts over Israël gaat?

Op welke wijze zal de komst van de Messias zijn, en waar zal de plaats van zijn verschijning zijn?... En Jesaja spreekt op dezelfde manier over de tijd dat hij zal verschijnen, zonder dat zijn vader of moeder of familie bekend zijn, Hij kwam als een zuigeling voor hen, en als een wortel uit de droge aarde, enz. Maar het unieke fenomeen van zijn verschijning is, dat alle koningen van de aarde doodsbang zullen zijn voor zijn roem -- hun koninkrijken zullen in opschudding zijn, en ze zullen zich beraden hoe ze zich tegen hem zullen verzetten met wapens, of besluiten een andere koers te nemen, waarmee ze in feite toegeven aan hun onvermogen met hem te vechten of zijn aanwezigheid te negeren, en ze zijn verward over de wonderen die zij hem zien doen, zodat ze hun handen op hun mond zullen leggen; met de woorden van Jesaja bij het beschrijven van de wijze waarop de koningen naar hem zullen luisteren, Bij hem zullen koningen hun mond houden; want wat niet verkondigd was, hebben zij gezien, en wat ze niet hadden gehoord, hebben ze gezien. (Maimonides, brief aan Yemen 12e c.) -- Driver en Neubauer vol 1: p. 322. Uitgave Abraham S. Halkin, ed., Igeret Teman (NY.: American Academy for Jewish Research, 1952).
Zie Soloff pp. 127-128. (*Het boek Jesaja geeft een duidelijk inzicht over de Messias.*)

Nogmaals, waarom leggen de rabbijnen Jesaja 53 uit met de Messias als het slechts over Israël gaat?

We willen opmerken dat het feit dat wij diverse rabbijnen citeren niet betekent dat we het per definitie met al hun doctrines en uitleg eens zijn.

We citeren hen omdat we daarmee willen laten zien dat veel rabbijnen al geloven dat Jesaja 53 over de Messias gaat, niet alleen over Israël.

Hier is er nog een:

"Er is in de Hof van Eden een paleis genaamd het Paleis van de Zonen van ziekte. De Messias gaat dit paleis binnen, en Hij sommeert elke pijn en elke straf van Israël. Hij neemt ze allemaal op Zich. En als Hij ze niet op Zich had genomen, dan **was er geen man in staat om Israëls straffen te dragen voor de overtredingen van de wet**; want er staat geschreven, "Waarlijk, onze ziekten heeft hij gedragen." -- Geciteerd uit Driver en Neubauer, pp 14-15 uit sectie "Va-yiqqahel". (Zohar II, 212a (middeleeuws)) (Vertaling uit Frydland, Rachmiel, *Wat de rabbijnen weten over de Messias* (Cincinnati: Messiaanse Literatuur Outreach, 1991), p. 56, n. 27. (Merk op dat deze sectie niet in de Soncino editie staat, omdat het volgens die editie een interpolatie was.)

Nogmaals, waarom leggen de rabbijnen Jesaja 53 uit met de Messias als het slechts over Israël gaat?

"De juiste manier om deze Parasja te interpreteren is te veronderstellen dat met de frase "Mijn knecht" geheel Israël wordt bedoeld... Er is echter een andere mening, die door de Midrasj wordt overgenomen, **die het in verband brengt met de Messias**; We moeten het zo uitleggen dat het overeenkomt met de visie die ze daarin aanhangen. De profeet zegt, **de Messias, de zoon van David**, van wie de tekst spreekt, zal nooit worden overwonnen of omkomen door de hand van zijn vijanden. En, in feite wordt dat duidelijk door de tekst geleerd... En door Zijn striemen is ons genezing geworden - omdat de striemen waarmee hij werd gekweld en bedroefd, ons zullen genezen; ("*ons*" betekent "*Israël*") **God zal ons vergeven vanwege zijn rechtvaardigheid**, en wij zullen genezen van zowel onze eigen overtredingen als van de ongerechtigheden van onze vaders." (Nachmanides) (R. Moshe ben Nachman, 13e eeuw)- Driver en Neubauer, pp 78 ff.

Nogmaals, waarom leggen de rabbijnen Jesaja 53 uit met de Messias als het slechts over Israël gaat?

Wie zijt gij, o grote berg (Zach. 4:7) Dit verwijst naar de Koning Messias. En waarom noemt hij hem "de grote berg?" (*De "Berg" heeft vaak een profetische betekenis en verwijst naar het koninkrijk of het volk, en in deze naar het Messiaanse Koninkrijk*) Omdat hij groter is dan de aartsvaders, want er staat: "Mijn dienaar zal hoog en verheven zijn, buitengewoon verheven" -- hij zal hoger zijn dan Abraham, . . . verheven boven Mozes. . . verhevener dan de dienende engelen." -- Driver en Neubauer, p. 9. (Dezelfde passage is te vinden in Midrasj Tanhuma Genesis (9e c.), Ed. John T. Townsend (Hoboken, NJ: Ktav, 1989), p. 166.)

Het is interessant dat in de brief aan de Hebreëen staat dat Jesjoea, na zijn opstanding, hoger is dan Mozes en de engelen ... zowel Hebreëen als de 9^e-eeuwse rabbijn deelden dezelfde visie op de Messias, tenminste in dit geval.

Hebreëen 1:3-4

Hij (*Jesjoea*), Die de afstraling van Gods heerlijkheid is en de afdruk van Zijn zelfstandigheid, Die alle dingen draagt door Zijn krachtig woord, heeft, nadat Hij de reiniging van onze zonden door Zichzelf tot stand had gebracht, Zich gezet aan de rechterhand van de Majesteit in de hoogste hemelen. **Hij is zoveel meer geworden dan de engelen**, zoals de Naam die Hij als erfdeel ontvangen heeft voortreffelijker is dan die van hen.

Hebreëen 3:3

Want Christus is zoveel **meer heerlijkheid waard geacht dan Mozes**, evenals hij die het huis gebouwd heeft, meer eer ontvangt dan het huis zelf.

We gaan verder...

Deze Rabbijn geloofde dat Messias ben Jozef en Messias ben David dezelfde Messias is... waarbij hij de rol van de Messias die lijdt voor onze overtredingen in Jesaja 53 en de rol van een regerend Koning als in Psalm 2:6 aan elkaar koppelt.

"Ik heb hem uit de kastijdingen getrokken... De kastijdingen zijn in drie delen verdeeld: Eén voor David en de vaders, één voor onze eigen generatie, en één voor de Koning Messias; en dit is wat er staat geschreven: "Hij werd verwond voor onze overtredingen", enz. (Yalkut ii. 620 (13e eeuw), in verwijzing naar Psalm 2:6) - Driver en Neubauer, p. 10.

Nogmaals, waarom leggen de rabbijnen Jesaja 53 uit met de Messias als het slechts over Israël gaat?

Waarom verbinden ze Jesaja 53 aan andere messiaanse teksten?

Laten we verder gaan... volgens rabbi Crispin gaat Jesaja 53 zeker over de Koning Messias.

Daarmee zegt hij niet alleen dat het heel duidelijk de letterlijke uitleg is, maar hij neemt daarbij dezelfde positie in als de andere rabbijnen, wat betekent dat Jesaja 53 als Messiaanse tekst, in overeenstemming is met de leer van andere rabbijnen ...in ieder geval tot dat moment in de geschiedenis.

Laten we lezen...

Wat betreft deze Parasja zijn de commentatoren het erover eens dat het gaat over de ballingschap van Israël, ook al wordt er in het enkelvoud gesproken... Er is echter geen reden om aan te nemen dat het hier om het collectief gaat, dus waarom houden we ons niet aan de letterlijke, logische uitleg? Toen ik dat besefte leek het erop dat de deuren van de letterlijke uitleg van de Parasja werden dichtgegooid, en dat "zij zich inspanden om de ingang te vinden," doordat ze de kennis van onze leraren hebben verlaten, en achter de "koppigheid van hun eigen hart," en hun eigen mening aangaan. Het doet mij deugd het uit te leggen **in overeenstemming met de leer van onze rabbijnen**, (*Daarmee bedoelt hij dat hij het eens is met de oudere rabbijnen, in tegenstelling tot de moderne en overheersende uitleg van Rashi*) dat het **om Koning Messias gaat**, en ik zal mijn uiterste best doen, om me vast te houden aan de letterlijke betekenis. (R. Mozes Kohen ibn Crispin (14e eeuw)) -- Driver en Neubauer, pp 99-100.

En opnieuw, waarom leggen de rabbijnen Jesaja 53 uit met de Messias als het slechts over Israël gaat?

Nog één...

Mijn dienaar zal voorspoedig zijn, of werkelijk intelligent, want door intelligentie is iemand echt mens – door intelligentie is een mens wie hij is. En de profeet noemt **de Koning Messias mijn knecht** (*hij gelooft dus dat de knecht de Messias is, niet Israël*), als iemand die hem heeft gezonden. Of hij noemt het hele volk mijn knecht, zoals hij zegt *over* zijn volk (LII. 6): als hij spreekt over het volk, is de Koning Messias daarin besloten; en als hij spreekt over de **Koning Messias**, hoort het volk daarbij. Daarna zegt hij, **dat mijn dienaar de Koning Messias voorspoedig zal zijn**. (R. Shlóm Astruc) (14e c.) -- Driver en Neubauer, p. 129.

Nog één...

Omdat **de Messias onze ongerechtigheden draagt waardoor hij wordt verbrijzeld**, zal de persoon die niet wil toegeven dat de Messias dus zal lijden voor onze ongerechtigheden, hun eigen lijden moeten doorstaan en dragen. (R. Elijah de Vidas) (16° eeuw) -- Driver en Neubauer, p. 331.

Hier is nog een rabbijn die niet alleen zegt dat Jesaja 53 over de Messias gaat, maar ook verklaart dat zijn opvatting consistent is met die van andere rabbijnen.

Ik merk hierbij op, dat onze Rabbijnen met één stem spreken en van mening zijn dat de profeet spreekt over de Koning Messias, en wijzelf zijn ook die mening toegedaan. (Rabbi Moshe Al Sheikh (El-Sheikh) of Safed (16° eeuw) -- Driver en Neubauer, p. 258.

Het bewijs stapelt zich op dat vele rabbi's, in tegenstelling tot rabbijn Rashi's inzicht, geloven dat Jesaja 53 over de Messias gaat en niet alleen over Israël.

Het inzicht van deze rabbijn is verbazend:

Het feit is, dat het (*Jesaja 53*) verwijst naar de Koning Messias, die in de laatste dagen zal komen, als het de Heer zal behagen om Israël te verlossen uit de verscheidene landen van de aarde ... Wat hij onderging, was het gevolg van hun eigen overtreding, de Heer heeft hem gekozen als zoenoffer, net als de zondebok die alle ongerechtigheden van het huis van Israël droeg. Herz Homberg (18th-19th c.) -- Driver en Neubauer, p. 400-401.

Ter afsluiting van het hoofdstuk Jesaja 53, is het dus duidelijk dat een groot aantal rabbijnen geloofden dat Jesaja 53 over de Messias gaat.

Maar, moderne rabbijnen beroepen zich meestal op rabbi Rashi, die door antichristelijke sentimenten bewust heeft gekozen om de context van Jesaja 53 te veranderen zodat het alleen over Israël gaat.

Psalm 22 is ook een goed hoofdstuk om te overwegen in het kader van Messias ben Jozef, onze Messias als de lijdende knecht.

Denk aan wat Jesjoea aan het kruis zei:

Mattheüs 27:46

Ongeveer op het negende uur riep Jezus met een luide stem: *Eli, Eli, lama sabachtani? Dat betekent: Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?*

Jesjoea riep dit uit, vlak voor Zijn dood. Je kunt je afvragen wat er op dat moment door Zijn hoofd ging, en waarom Hij deze woorden sprak, en daar gaan we straks op in.

Voordat we dat doen, moeten we nog wat belangrijke informatie opmerken wat betreft Jesjoea's dood.

Ze wierpen het lot voor Jesjoea's kleding.

Mattheüs 27:35

Nadat zij Hem gekruisigd hadden, verdeelden zij Zijn kleren door het lot te werpen

En zij doorstaken Jesjoea's zijde.

Johannes 19:34

Maar een van de soldaten stak met een speer in Zijn zij en meteen kwam er bloed en water uit.

Ze doorboorden Zijn zijde om na te gaan of Hij inderdaad dood was.

Het feit dat er bloed en water vloeide, betekent dat Jesjoea al was gestorven.

Ze gingen na of Hij dood was, omdat ze de opdracht hadden gekregen de benen te breken om de dood te versnellen, om er zeker van te zijn dat de lichamen afgehaald en begraven konden worden voor de Hoge Sjabbat van de eerste dag van Ongezuurde Broden begon

Als de benen waren gebroken, moest de persoon die was gekruisigd zijn lichaam omhooghouden met zijn armen om nog te kunnen ademen en lucht in de longen te laten.

Uiteraard kun je dat slechts volhouden tot je geen kracht meer hebt en je onder je eigen gewicht stikt.

Het was een middel om de dood te bespoedigen...

Johannes 19:31-33

Opdat de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op de sabbat, omdat het de voorbereiding was (want de dag van die sabbat was een grote dag), vroegen de Joden dan aan Pilatus of hun benen gebroken en zij weggenomen mochten worden. De soldaten dan kwamen en braken wel de benen van de eerste en van de ander die met Hem gekruisigd was, maar toen zij bij Jezus kwamen en zagen dat Hij al gestorven was, braken zij Zijn benen niet.

Tegen Jesjoea werd ook spottend gezegd:

Mattheüs 27:40-42

U Die de tempel afbreekt en in drie dagen opbouwt, verlos Uzelf. Als U de Zoon van God bent, kom dan van het kruis af! En evenzo spotten ook de overpriesters, samen met de Schriftgeleerden en de oudsten en de Farizeeën, en zij zeiden: Anderen heeft Hij verlost, Zichzelf kan Hij niet verlossen. Als Hij de Koning van Israël is, laat Hij nu van het kruis afkomen en wij zullen Hem geloven.

We lezen dus dat Jesjoea's beenderen niet werden gebroken, en dat het lot werd geworpen om Zijn kleren ... en Hij werd bespot en gezegd Zichzelf te redden, alles in het kader van Zijn dood toen Jesjoea uitriep: "Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?"

Mattheüs 27:35

Nadat zij Hem gekruisigd hadden, verdeelden zij Zijn kleren door het lot te werpen,

Bedenk dat gezien de omstandigheden die Jesjoea doorstond tijdens de gebeurtenissen die leidden tot de kruisiging, Zijn kracht afgenomen was, Hij uitgedroogd was, bij het doorboren van Zijn zijde vloeiden water en bloed, Hij werd omringd door boosdoeners, en Zijn handen en voeten waren doorboord...

Probeer dit alles in gedachten te houden als we verdergaan ...

In de eerste eeuw, stonden er geen nummers en hoofdstukken in de Bijbel. Als ze verwezen naar een bepaald gedeelte van de Schrift, citeerden ze een aantal woorden waar ze vertrouwd mee waren.

Met die kennis weten we dat Jesjoea verwees naar Psalm 22 in de profetische context van Zijn dood als deel van de Messias als lijdende knecht.

Psalm 22:2-19

Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten, bent U ver van mijn verlossing, van de woorden van mijn jammerklacht? Mijn God, ik roep overdag, maar U antwoordt niet, en 's nachts, maar ik vind geen stilte. Maar U bent heilig, U troont op de lofzangen van Israël. Op U hebben onze vaders vertrouwd, zij hebben vertrouwd en U hebt hen bevrijd. Tot U hebben zij geroepen en zij zijn gered, op U hebben zij vertrouwd en zij zijn niet beschaamd. Maar ik ben een worm en geen man, een smaad van mensen en veracht door het volk. *Allen die mij zien, bespotten mij; zij trekken de lippen op, zij schudden het hoofd en zeggen: Hij heeft zijn zaak aan de HEERE toevertrouwd – laat Die hem bevrijden! Laat Die hem redden, als Hij hem genegen is.* U bent het toch Die mij uit de buik hebt getrokken, Die mij vertrouwen gaf, toen ik aan mijn moeders borst lag. Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, vanaf de moederschoot bent U mijn God. Blijf dan niet ver van mij, want de nood is nabij; er is immers geen helper. Vele stieren hebben mij

omringd, sterke stieren van Basan hebben mij omsingeld. Zij hebben hun muil tegen mij opengesperd als een verscheurende en brullende leeuw. *Als water ben ik uitgestort, ontwricht zijn al mijn beenderen; mijn hart is als was, het is gesmolten diep in mijn binnenste. Mijn kracht is verdroogd als een potscherf, mijn tong kleeft aan mijn gehemelte; U legt mij in het stof van de dood. Want honden hebben mij omsingeld, een horde kwaaddoeners heeft mij omgeven; zij hebben mijn handen en mijn voeten doorboord. Al mijn beenderen zou ik kunnen tellen; en zij, zij zien het aan, zij kijken naar mij Zij verdelen mijn kleding onder elkaar en werpen het lot om mijn gewaad.*

Omdat kruisiging nog niet bekend was toen koning David deze psalm schreef, en pas eeuwen later werd uitgevonden, is de profetie in Psalm 22 opmerkelijk.

Alleen al de overeenkomsten die we gemarkeerd hebben spreken erg voor het feit dat Psalm 22 op zijn minst een Messiaanse profetie is.

Er zijn echter mensen die veronderstellen dat het in deze Psalm gaat over het lijden van David, toen hij achterna werd gezeten door koning Saul.

Wie heeft er gelijk?

Dit zijn eigenlijk de enige opties om te overwegen.

Omdat Psalm 22 werd geschreven door David, is het aannemelijk dat de Psalm naar over hem gaat.

Maar:

De in Psalm 22 beschreven ervaringen zijn veel groter dan alles wat ooit is gebeurd met David.

Bijvoorbeeld de verzen 15-19

Psalm 22:15-19

Als water ben ik uitgestort, ontwricht zijn al mijn beenderen; mijn hart is als was, het is gesmolten diep in mijn binnenste. Mijn kracht is verdroogd als een potscherf, mijn tong kleeft aan mijn gehemelte; U legt mij in het stof van de dood. Want honden hebben mij omsingeld, een horde kwaaddoeners heeft mij omgeven; zij hebben mijn handen en mijn voeten doorboord. Al mijn beenderen zou ik kunnen tellen; en zij, zij zien het aan, zij kijken naar mij Zij verdelen mijn kleding onder elkaar en werpen het lot om mijn gewaad.

De dingen die hier worden genoemd zijn David nooit overkomen.

Er zijn mensen die zeggen dat David overdrijvingen gebruikte in de beschrijving van de tijd hij door Saul werd achtervolgd.

Maar als je oog in oog staat met je vijanden is het niet wonderlijk dat je lijden verwacht (vers 17, 21).

Dit is geen overdrijving.

Degene die lijdt wordt bespot, niet vanwege een misdrijf, maar omdat hij op God vertrouwt (vers 8,9)

Psalm 22:9-10

Hij heeft zijn zaak aan de HEERE toevertrouwd – laat Die hem bevrijden! Laat Die hem redden, als Hij hem genegen is. U bent het toch Die mij uit de buik hebt getrokken, Die mij vertrouwen gaf, toen ik aan mijn moeders borst lag

Over David staat in de Bijbel niet dat hij werd aangesproken en bespot omdat hij God vertrouwde.

Ook wordt in de Bijbel niet genoemd dat David al zijn botten telt (vers 18), en er staat ook niet dat zijn botten ontwricht werden (vers 15).

In deze Psalm wordt veel gesproken over de Lijdende, namelijk:

Hij voelt zich door God verlaten (vers 2)

Hij heeft God vertrouwd (vers 9)

De Heer is Zijn God geweest vanaf Zijn geboorte (vers 10-11)

Er is een groep mensen die Hem bespot omdat Hij God vertrouwt (vers 8-9)

Hij hoopt op de Heer, de God van Zijn vaders, om Hem te verlossen, omdat er niemand is die Hem helpt (vers 5-6, 12, 20-22)

Zoals we ook in Jesaja 53 lezen, wordt Hij veracht door de mensen (vers 7)

Zijn lijden is extreem, vernederend en leidt tot de dood (vers 15-18)

Zijn tegenstanders worden beschreven in levendige en beangstigende termen zoals:

- a. Vele stieren, sterke stieren van Basan (vers 13)
- b. Brullende leeuw (vers 14, 22)
- c. Honden (vers 17)
- d. Wilde ossen (vers 22)

Het lijden dat in deze Psalm wordt beschreven gebeurt met name bij een kruisiging, zoals botten die ontwricht raken, het hart dat als was wordt en “smelt”, kracht die opdroogt, en de tong die aan iemands gehemelte kleeft (vers 15-16).

In vers 18 staat dat “Hij al zijn beenderen kan tellen”.

Dit staat ook in Psalm 34:21 in de context van Zijn botten die niet gebroken werden.

Psalm 34:21

Hij bewaart al zijn beenderen, niet één daarvan wordt gebroken.

We weten natuurlijk dat Jesjoea’s beenderen niet werden gebroken...

Zoals we al aangaven beschrijft de Psalm talrijke dingen die tijdens een kruisiging plaatsvinden.

Daarnaast worden er specifieke dingen beschreven die alleen tijdens de kruisiging van Jesjoea plaats vonden.

Bijvoorbeeld in vers 19 staat dat de mensen die erbij waren zijn kleren verdeelden door het lot te werpen.

In vers 1 staan woorden die Jesjoea tijdens zijn kruisiging uitsprak.

Maar de meest dramatische beschrijving van een kruisiging staat in vers 17.

In sommige vertalingen staat er in het laatste gedeelte:

Psalm 22:17

Zij hebben mijn handen en mijn voeten doorboord.

In andere vertalingen, bijvoorbeeld die van de Joodse Publicatie Sociëteit, wordt het vers als volgt vertaald:

Psalm 22:16

Als een leeuw zijn ze bij mijn handen en voeten.

Nu gaat het erom welke vertaling juist is. Als er staat “Ze hebben Mijn handen en voeten doorboord” dan is er een volledige, levendige beschrijving van Jesjoea’s kruisiging –honderden jaren voor de kruisiging was uitgevonden! Om deze vraag te beantwoorden moeten we vier punten bekijken;

- 1) Hoe wordt dit vers in het merendeel van de joodse manuscripten vertaald?
- 2) Welke vertaling past beter in de context en in de omringende verzen?
- 3) Welke vertaling past beter in de grammaticale structuur van het gedeelte?
- 4) Komt het Hebreeuwse woord dat hier wordt gebruikt (kah’aroe) in oude teksten voor?

Laten we die vragen gaan beantwoorden...

Hoe wordt dit vers in het merendeel van de joodse manuscripten vertaald?

Degenen die beweren dat er staat “als een leeuw zijn ze aan mijn handen en voeten” citeren de Masoretische teksten (de Cairo Geniza en Leningradensis) om hun vertaling te verantwoorden.

Maar veel andere joodse vertalers geven een andere vertaling voor dit gedeelte:

Een aantal manuscripten uit de Masoretische traditie heeft “Ze hebben mijn handen en voeten doorboord”.

Dat zijn twee latere manuscripten van Kennicott en de Rossi of Ginsburg. Deze informatie staat in de apparatus van de Biblia Hebraica Stuttgartensia, onderaan p.1104.

De oudere uitgave van Rudolf Kittel noemt nog meer Hebreeuwse manuscripten op waar staat “Ze hebben doorboord (karoe)” of “ze hebben doorstoken (ka’aree)”.

In de Midrasj bij Psalm 22 staat “ze hebben mijn handen en voeten lelijk (hatelijk) gemaakt”.

In de Aquila Joods-Griekse vertaling staat in vertaling 1 “Ze hebben mijn handen en voeten misvormd”, en in vertaling 2 staat “Ze hebben mijn handen en voeten gebonden”.

De Targum (uit de eerste eeuw) vertaalt: “ze bijten als de leeuw in mijn handen en mijn voeten”.

In de Symmachus tekst staat: “net als zij die mijn handen en voeten willen binden”.

In de Syriac tekst staat “ze hebben mijn handen en voeten doorboord”.

In de Oude Latijnse (pre-Vulgaat) vertaling staat “ze hebben mijn handen en voeten begraven”.

De Septuaginta (190 v. Chr. Vertaling naar het Grieks door 70 Joodse Rabbi’s) vertaalt “ze hebben door mijn handen en voeten geboord”.

Het is belangrijk op te merken dat de Septuaginta lang voordat Jesjoea kwam is vertaald, dus deze joodse geleerden waren niet bevooroordeeld.

Elke vertaling, behalve de belangrijke Masoretische teksten (de Cairo Genizah en Leningradensis) vertellen ons dat er iets is gebeurd met de handen en voeten van degene die lijdt.

Ze zijn doorstoken, lelijk gemaakt, doorboord, gebonden of gebeten door een leeuw.

Van alle versies zeggen alleen de twee specifiek genoemde versies iets anders – iets dat niets heeft te maken met handen en voeten in het bijzonder.

Er staat in die vertalingen alleen dat de vijanden aan zijn handen en voeten zijn, terwijl ze niets doen met zijn handen en voeten (zoals bijten, doorsteken, doorboren of binden).

Welke vertaling past beter binnen de context en de omringende verzen?

De omringende verzen verwijzen allemaal naar lichaamsdelen van degene die lijdt. Bijvoorbeeld:

De ledematen zijn ontwricht (vers 15).

Zijn hart is gesmolten als was (vers 15).

Zijn tong kleeft aan zijn gehemelte (vers 16).

Hij kan zijn botten tellen (vers 18).

Tegen al deze lichaamsdelen wordt iets gedaan. Het is dan ook volkomen logisch dat er ook tegen de lichaamsdelen in vers 17 (zijn handen en voeten) wordt gehandeld. Dat is precies wat er in het merendeel van de verscheidene manuscripten staat.

De twee uitzonderingen vertalen letterlijk “Als een leeuw, mijn handen en mijn voeten”.

Niet alleen is dit geen volledige zin, maar het anatomische parallellisme dat in de rest van de passage voorkomt wordt onderbroken, omdat er niets gebeurt met de handen en voeten, ook al gebeurt er wel iets met elk ander lichaamsdeel dat wordt genoemd.

Het merendeel van de manuscripten lijkt zich terecht vast te houden aan deze symmetrie. En daarbij worden er vier metaforen gebruikt om de vijanden van degene die lijdt te beschrijven. Ze worden beschreven als leeuwen, honden, stieren en wilde ossen (vers 13, 14, 17 en 22). Al deze dieren doden hun slachtoffers door ze te doorsteken. De leeuw en hond bijten met puntige tanden, terwijl de stier en os met hun puntige hoorns verwonden. In feite lijkt de spreker in vers 22 te smeken om bevrijding van zulke doorboring als hij het uitschreeuwt:

Verlos mij uit de muil van de leeuw
en van de horens van de wilde ossen.

En daarbij lijkt de context te suggereren dat degene die lijdt al is doorstoken, omdat mensen over het algemeen niet worden bevrijd van iets dat hun nog niet is overkomen.

In het Hebreeuws staat er letterlijk, volgens de twee belangrijke Masoretische teksten: “Als een leeuw, mijn handen en mijn voeten” (Ka’arie ja-dah verag-lai)

Het probleem met deze vertaling is dat het geen volledige zin is.

Er is geen werkwoord, geen infinitief en geen deelwoord!

Daardoor is de zin dubbelzinnig.

Technisch zou het bijvoorbeeld kunnen betekenen “Mijn handen en voeten zijn als een leeuw”.

Maar dat zou nergens op slaan.

Hier is degene die lijdt in een verzwakte positie.

Hij is niet in staat om een leeuw aan te vallen.

Uit het gedeelte wordt duidelijk dat hij een passief slachtoffer is – geen agressieve leeuw.

Het zou technisch ook “een leeuw is als mijn handen en mijn voeten” kunnen betekenen.

Maar ook dit is niet logisch in de context van het gedeelte.

De handen en voeten van degene die lijdt zijn niet snel, sterk en klaar om toe te slaan als een leeuw.

Dus nogmaals, welke vertaling past beter in de grammaticale structuur van het gedeelte?

De grammaticale structuur van de zin in de twee Masoretische teksten verschijnt zeven keer in de Hebreeuwse Bijbel, waaronder zes keer in de Psalmen (Psalm 22:11, Psalm 22:17; Psalm 23:5; Psalm 31:9; Psalm 62:7 en Psalm 68:24) en in Job 33:3.

In alle gevallen, behalve in Psalm 22:17 kan het onderwerp duidelijk worden onderscheiden van het voorwerp.

(Bijvoorbeeld in Psalm 23:5 is “olie” het onderwerp en “mijn hoofd” en “mijn beker” zijn de voorwerpen)

Maar in Psalm 22:17 in de Masoretische vertaling moet je raden naar het onderwerp en voorwerp zonder dat je kan nagaan dat de ene correct is en de andere incorrect.

Als je leest “ze hebben doorstoken” dan staat er een werkwoord, kah-roe

Daarbij verdwijnt de verwarring over het onderwerp/voorwerp.

Het werkwoord in de voltooide tijd (gebeurtenis uit het verleden die doorwerkt – “ze hebben doorstoken”) past grammaticaal heel goed – in tegenstelling tot het alternatief “als een leeuw”.

Bepaalde vertalingen vertalen het vers als “een bende booswichten heeft mij omcirkeld als leeuwen; op mijn handen en voeten kan ik al mijn botten tellen”.

Maar deze aanpassing past niet in het schema van het lied.

Het patroon van de verzen is drie groepen van drie woorden, waarbij elke set een andere idee vertolkt.

(Dit patroon kan makkelijk worden onderscheiden in vers 13 en verder)

Maar als het zo wordt vertaald: “Ze doorboorden mijn handen en mijn voeten” dan wordt het patroon van de verzen bewaard.

We moeten ook deze belangrijke vraag overwegen...

Komt het Hebreeuwse woord dat hier wordt gebruikt (kah'aroe) in oude teksten voor?

Er zijn mensen die beweren dat het Hebreeuwse woord ‘kah- aroe’ niet bestaat en dat christenen het hebben verzonnen. Maar volgens Keil en Delitzsch (in hun commentaar op het Oude Testament, Deel 5, blz. 318) staat de variatie kah'aroe in andere manuscripten in de Hebreeuwse tekst. Keil en Delitzsch wijzen erop dat de toevoeging van een alef ook in Zacharia 14:10 en Daniel 7:16 staan (met de woorden ‘rah-amah’ en ‘kah-amiejah’) (zie Keil en Delitzsch, Commentaar op het Oude Testament, Deel 5, blz. 319). Dus dat er een alef is toegevoegd betekent niet dat het woord een christelijke uitvinding is.

In een andere belangrijke bron, ‘Introductie in de Masoretico-Kritische Versie van de Hebreeuwse Bijbel, Numeri 4:9’ staat in de kantlijn van de Massorah Magna dat er in Psalm 22:17 inderdaad ‘kah-aroe’ staat.

De schrijver zegt dat het woord twee verschillende betekenissen heeft in Psalm 22:17 en Jesaja 38:13. Hij heeft ook een aanklacht van vermeende fraude onderzocht tegen een druk van een vroege rabbijnse Bijbel, en concludeerde dat er in feite een oude vertaling van Psalm 22:17 is, waar 'kah-aroe' staat met de betekenis "zij hebben doorstoken".

Tenslotte is de vertaling van 'kah-aroe' als werkwoord in de voltooiden tijd, derde persoon meervoud door de Midrasj overgenomen in de Psalmen waar ze het verbasterden tot "ze maakten hatelijk" (zie introducties Masoretico-Kritische Versie van de Hebreeuwse Bijbel, blz. 969-972).

Psalm 22 geeft een tastbare en gedetailleerde weergave van het lijden van de Messias, inclusief zijn kruisiging. In vers 17 in het bijzonder wordt gezegd dat zijn handen en voeten doorboord werden.

De vertaling "ze hebben doorboord" of iets dergelijks, is grammaticaal volkomen logisch, past in de context en binnen het poëtische patroon van het gedeelte. Daarnaast staat 'kah-aroe', in tegenstelling tot wat sommige geleerden beweren, niet in de oude manuscripten. Maar de weergave in de twee Masoretische teksten is niet accuraat.

"Als een leeuw, mijn handen en mijn voeten" is geen zin, het past niet in de context of structuur van de passage, en het is niet logisch. Daarbij is het in strijd met de meerderheid van oude joodse vertalingen.

Maar, het feit dat de Messias doorboord zou worden hangt niet alleen aan Psalm 22:17. In Zacharia 12:10 staat heel duidelijk dat de Messias doorboord zou worden, of 'doorstoken'. Er is geen joodse vertaling die eraan twijfelt dat er in Zacharia 12:10 over een dergelijke doorboring wordt gesproken. In dat gedeelte staat dat Israël zich tenslotte tot deze doorboorde zal keren, waarna zij verlost zullen worden van al hun onreinheden (Zacharia 12:10-13:1). We moeten zeker nog vermelden dat Jesjoea niet de eerste jood is die door de Romeinen werd gekruisigd.

Maar, iemand die kan sterven voor de overtredingen van Israël, mag nooit gezondigd hebben tegen God... nooit... en we hebben in de eerste studie in de Brit Chadasha serie "Zijn offer", waarin Mozes probeerde om verzoening te bewerken voor Israël, laten zien dat onze Schepper duidelijk zei dat Mozes het niet kon.

Waarom niet?

Omdat God zei dat IEDEREEN die tegen God had gezondigd uit het Boek des Levens zou worden gewist.

Dus, Jesjoea is de enige persoon die ooit gekwalificeerd was om te doen wat Mozes probeerde, omdat Jesjoea anders was in die zin dat hij nooit tegen God had gezondigd.

Hiermee zijn we aan het einde van de studie over Messias ben Jozef als type van de Messias.

In het tweede deel van deze studie gaan we dieper in op Messias ben David als type van de Messias.

En ter afsluiting van de studieresie onderzoeken we de structuur van de Tabernakel en laten zien hoe het ontwerp, dat is verborgen in de Torah, de timing van de types van de Messias, Messias ben Jozef en Messias ben David, openbaart.

We hopen dat deze studie je tot zegen is geweest. Vergeet niet om alles te onderzoeken. Sjalom!

*Voor meer informatie over dit onderwerp of ander onderwijs, bezoek ons op www.testeverything.net
(Engelstalig onderwijs)*

Sjalom, dat Jahweh u mag zegenen in uw wandel in het volledige Woord van God.

EMAIL: Info@119ministries.com (USA); info@119ministries.nl

FACEBOOK: www.facebook.com/119Ministries; www.facebook.com/119ministriesnederland

WEBSITE: www.TestEverything.net & www.119ministries.nl